

Górczewska

Dzielnice: Bemowo Wola

Osiedla: Górcze Jelonki Północne Koło

Atrybuty: Nazwy własne Nazwy geograficzne Nazwy miejscowości w granicach Warszawy

Rok utworzenia nazwy: 1945

Opis

Górcze - niegdyś wieś rycerska istniejąca już przed XV w. W 1432 roku stały się własnością Piotra Pielgrzyma, wójta dziedzicznego Starej Warszawy, który od tej właśnie nazwy przybrał nazwisko Górczewski. Z czasem trafiła do rodziny Kazubów, w 1580 roku była własnością rodziny Zdziarskich (liczyła wówczas ok. 67 hektarów), w XVII w. jej właścicielem był skarbnik sochaczewski nazwiskiem Szymanowski, który założył tu folwark. Zniszczona w czasie potopu szwedzkiego, w 1661 roku liczyła zaledwie 4 domy. W XVIII w. jej właścicielami byli kolejno kapitan wojsk koronnych, niejaki Malinowski, później zaś wojewody smoleńskiego Piotra Sapiehy. Ok. 1775 roku liczyła 19 domów włościańskich i 4 zabudowania folwarczne. Po III rozbiorze niewielka część liczącej 32 zabudowania wsi znalazła się w granicach gminy Młociny zaś reszta weszła w skład Powązek. W 1877 roku część terenów zakupił Jan Krystian Ulrich, który założył tu gospodarstwo ogrodnicze, w którym oprócz szkółek drzew i krzewów owocowych prowadził również czteroletnie kursy zawodowe. Oprócz produkcji ogrodniczej - z racji gliniastego podłoża - istniało tu kilka cegielni z fabryką dachówek Bogumiła Schneidera na czele. W 1951 roku nastąpiło ich przyłączenie do granic Warszawy.

Ciekawostki

Wiodła pomiędzy ogrodami Ulricha i Nowakowskiego, obok szopy elekcyjnej do wału. Mieściło się tu wiele wiatraków. Pod koniec XVIII w. ulicę uregulowano i obsadzono drzewami. W XIX w. miała początek przy Młynarskiej i zwana była Drogą do Babic. W 1910 włączono do Warszawy odcinek do Płockiej, gdzie stały rogatki Górczewskie. W 1916 dołączono odcinek do ul. Księcia Janusza. W dwudziestoleciu zabudowana niewielkimi domami bez wodociągów i kanalizacji, a poza Płocką powstały nowoczesne budynki. Ok. 1930 puszczono tędy linie tramwajową. W 1939 biegła przez Górcze, Groty, Blizne i Babice. Przed wojną ulica wybrukowana była kocimi łbami, była wąska, zabudowana drewnianymi domami i zaopatrzona w śmierdzące rynsztoki. Mieszkali tu zazwyczaj biedni ludzie. W czasie ataku hitlerowskiego tą ulicą atakowały oddziały niemieckie, a chroniona była przez batalion Stołeczny pod dowództwem ppłk Leopolda Okulickiego. W czasie powstania w

ogrodach Ulricha przechowywano broń dla powstańców. Jednak pod koniec lipca 1944 zostały tam zakwaterowane oddziały pancerno-spadochronowe Hermann Goering. Był to jeden z powodów porażki powstania, gdyż walczący nie mogli dostać się do ukrytej broni. Przed wojną poszczono tędy linię tramwajową, z tramwajem 9, w czasie okupacji 16. Po II wojnie światowej poszerzona do rozmiarów arterii. W 1960 zbudowano nowe osiedle bloków, a na Kole w 1961.

Stan obecny:

Nr 4: Mieściło się tu dowództwo Obwodu Wola w czasie powstania warszawskiego.

Nr 8: **Szkoła Szlenkierów**. Szkołę przeniesiono tu z ul. Dzielnej do budynku zbudowanego w 1913. Miała kształcić zgodnie ze szwedzkim systemem szkolnictwa. Polegał on na uczeniu również robót ręcznych i majsterkowania. Szkoła współpracowała z okolicznymi warsztatami, które patronowały zajęciom. Założono tu w 1923 Państwowy Instytut Robót Ręcznych dla nauczycieli. Wówczas kierownikiem szkoły był Władysław Przanowski, któremu poświęcono tablicę pamiątkową.

Nr 9: ~ **Żydowski Zakład Opiekuńczy**. Powstał w latach 1926-7 wg proj. Henryka Stifelmana na potrzeby żydowskiego domu starców, założonego z inicjatywy inteligencji żydowskiej. W 70 pokojach mieściło się ok. 150 pensjonariuszy. Dom zlikwidowano w czasie okupacji hitlerowskiej, a mieszkańców wywieziono do getta.

Nr 11: przed wojną mieściła się tu Miejska Szkoła Jednoklasowa nr XVIII. Na tym miejscu do 1939 stał drewniak Tekli Bielickiej.

Nr 15: **Dom Fundacji Tanich Domów**. Powstał w 1898-1900 wg proj. Edwarda Goldberga dla fundacji Wawelbergów.

Bloki osiedla Młynów. Powstały w 1948-66 wg proj. Michała Przerwy-Tetmajera, Haliny i Tadeusza Kowalskich i Zbigniewa Waclawka. Między Młynarską a torami kolei.

Cukiernia Władysława Zagoździńskiego. Działała przy Wolskiej 53 w latach 1926-30, kiedy przeniesiono się do większego budynku przy Wolskiej 66. Cukiernia słynęła z lodów i wypieków wielkanocnych. Dziś specjalizują się głównie w pączkach.

róg ul. Sokołowskiej: **Tablica** upamiętniająca 12000 osób zabitych tu 05.08.1944 przez hitlerowców. Byli to mieszkańcy okolicznych kamienic, chorzy i personel szpitala Wolskiego.

Kapliczka.

Nr 32: Mieściła się tu pierwsza apteka na Kole, powstała w latach '20, należała do Jakubowskiego.

Nr 45: **Kamienica**. Przedwojenna.

Nr 56\60: **Wolski Robotniczy Klub Sportowy Olimpia Warszawa**. Klub powstał w 1952.

róg ul. Deotymy: **figura Chrystusa Miłosiernego**.

Nr 89: **Zespół Szpitala i Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy ATTIS**. Powstał w latach 1966-8 wg proj. Adama Krawczyka i Andrzeja Sochackiego z inicjatywy Związków Zawodowych Pracowników Przemysłu Budowlanego. Rozbudowany w 1976.

Bloki osiedla Koło-Górczewska. Powstały w 1960-5 wg proj. Krzysztofa Lacherta i Lecha Zaborskiego. Między Deotymy a Księcia Janusza.

Bloki osiedla Mszczonowska. Powstały w 1970-5 wg proj. Krzysztofa Stańczyka. Nazwane Mszczonowska, bo ta ulica miała być poprowadzona z Ochoty przez Wolę i osiedle miało stać wzdłuż niej. Nazwa mocno na wyrost, bo przedłużenie Mszczonowskiej nigdy nie powstało... Na zachód od Księcia Janusza.

Nr 124: **Centrum Handlowe Wola Park.**

Państwowa Szkołka i Zakład Hodowli Nasion. Powstała w 1805 założona jako ogrody Ulricha, jednego z głównych plantatorów Warszawy, Jana Bogumiła Traugott Ulrich'a. Pierwszy ogród powstał między Proszą, Żelazną i Twardą na pow. Ok. 5 ha. Hodowano tam ananasy, warzywa, brzoskwinie. Na Wolę przeprowadził się syn Jana, Jan Chrystian w 1876. Produkcję rozwinął jednak zięć, Artur Ludwik Machlejd. W czasie powstania w ogrodach Ulricha przechowywano broń dla powstańców. Jednak pod koniec lipca 1944 zostały tam zakwaterowane oddziały pancerno-spadochronowe Hermann Goering. Był to jeden z powodów porażki powstania, gdyż walczący nie mogli dostać się do ukrytej broni. Po wojnie zakłady upaństwowiono. Dziś na części ziem stoi centrum handlowe Wola Park.

Park Ulrycha. Zrekonstruowany w 2003 kawałek ogrodów Ulrycha z XIX w. W parku stoją rzeźby studentów ASP i bije fontanna.

Popiersie Gustawa Ulrycha. Wykonane z fundacji Mennicy Państwowej w Gliwickich Zakładach Urządzeń Technicznych ustawiono tu w 2003. Oryginał, wystawiony w 1876, przechowywany jest w Muzeum Woli.

Dom Ulrycha. Zrekonstruowany dom z 1913, w którym mieści się obecnie restauracja.

Manufaktura Drezdeńska.

Elmar. Fabryka bielizny trykotowej.

Ład. Spółdzielnia artystów wnętrz.

A oto uzupełnienie nadesłane przez varsavianistkę, Magdę Łań:

Budynek określony w informacji jako dom Ulrychów, gdzie obecnie znajduje się restauracja, był faktycznie domem robotników pracujących w zakładzie ogrodniczym. Pierwotnie stał dokładnie vis a vis obecnej bramy do CH Wola Park i został przesunięty na prawo od obecnego wejście (patrząc z Górczewskiej). Stojący opodal murowany domek nazywany pałacykiem był domem zarządcy zakładów (stoi pusty). Sami Ulrychowie mieszkali przy ul. Chłodnej.

Ciekawostką dotyczącą zachowanego parku pokazowego Ulrycha jest to że ocalały w nim drzewa sadzone jeszcze przez założyciela. W parku przed CH Wola Park rosną 140-letnie buki: czerwony i zwisły. Są oznakowanymi pomnikami przyrody. Pracując w Wola Park jako PR-owiec doprowadziłam do stworzenia małego ogrodu dendrologicznego. Pod każdym drzewem i krzakiem znajdują się tabliczki z opisem okazu i ciekawostki o danym gatunku. Tabliczki zostały umieszczone w 2004 r., a drzewa opisał dendrolog dr. J. Borowski z SGGW.

W 2005 roku doprowadziłam do rekonstrukcji brązowej gałązki lilii, która została skradziona z cokołu z popiersiem Ulricha (oryginał rzeczywiście jest w Muzeum Woli, a podobna kopia zdobi rodzinny grób Ulrychów na cmentarzu ewangelickim przy ul. Młynarskiej - oryginał skradziony oczywiście).

Rekonstrukcji dokonał artysta plastyk Wojciech Zasady, na podstawie zdjęcia udostępnionego przez Muzeum Woli (metodą na wosk tracony, pod kontrolą stołecznego konserwatora zabytków). Na odsłonięciu lilii zjawili się przedstawiciele rodziny Ulrichów i Machlejdów - potomków założyciela Zakładów Ogrodniczych, które w ówczesnej Warszawie odgrywały tak wielką rolę, że cześć Woli do tej pory nazywany jest Ulrychowem.

Warte podkreślenia jest także to, że zarówno park z zachowanym wgłębnym, oryginalnym klombem, szklarnie z XIX w. i lat 20. XX w. oraz chata robotników wpisana jest do rejestru zabytków.

Nr 176: **Kościół św. Łukasza Ewangelisty.** Od 18 X 1990 roku istniała tu poświęcona kaplica, rok później górale wzniesli - na bazie przeniesionego z podradomskiego Jedlińska - drewniany kościół (jeden z nielicznych w stolicy). Parafia została erygowana 1 I 1993. Kościół spłonął 24 IX 2004 roku a z pożaru uratowane zostały relikwiarz św. ojca Pio, krzyżyk oraz kielich, ocalała również drewniana dzwonnica. Msze odbywają się na zadaszonym dziedzińcu domu parafialnego, nadal trwa budowa świątyni.

Nr 200: **Blok Osiedla Górczewska.** Wzniesiony przez JW Construction na 1500 rodzin. Po zbudowaniu i zasiedleniu bloku okazało się, że nie rozwiązano sprawy wjazdu i wyjazdu z osiedla, przez co, aby wydostać się na ulicę, potrzeba było ok. 10 minut...

Bloki osiedla Nowe Górcze. Powstało w latach '80 XX w. wg proj. Janiny Roguskiej. Zaczęto budowę w 1982, w ciągu pierwszych 3 lat powstało zaledwie kilka bloków, nie wszystkie zamieszkałe. Osiedle przewidziano na 12.000 mieszkańców.

Nr 201: **Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 82 im. Franka Zubrzyckiego.** Oddziały Integracyjne od 1999.

**Szkolno-Osiedlowy Aeromodelklub Fundacji Przez Modelarstwo do Lotnictwa.
Bemowskie Centrum Kultury.**

Krzyż przydrożny. Na wysokości Tesco (nr 212/226)
